

Бречко О.В.

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ РЕГІОНУ

Однією із основних функцій управління формуванням та використанням фінансових ресурсів регіону є функція контролю, яка спрямована на виявлення помилок, зловживань в управлінні фінансовими ресурсами, порушень бюджетного і фінансового господарського законодавства, хиб в організації системи управління фінансовою господарською діяльністю державних органів влади, підприємств, організацій. Основна мета фінансового контролю — забезпечення принципів законності, доцільності, ефективності, оптимальності управлінських дій, починаючи з планування, формування, розподілу і закінчуючи використанням фінансових ресурсів регіону.

До фінансового контролю входить перевірка: дотримання вимог економічних законів (оптимальності пропорцій розподілу і перерозподілу національного доходу); складання й виконання бюджетного плану (бюджетний контроль); ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів підприємств, організацій, бюджетних закладів; податкових взаємовідносин.

Практика управління формуванням і використанням фінансових ресурсів регіону свідчить про недооцінку ролі контролю у фінансово-господарській діяльності, а це призводить до того, що практичні засади організації, системного забезпечення та здійснення державою контрольних функцій стають недосконалими. Потреба оптимізації фінансового контролю на регіональному і державному рівнях зумовлена сьогодні багатьма причинами:

- по-перше, потребою збереження і раціонального використання державної власності та бюджетних коштів;
- по-друге, зниженням рівня фінансової дисципліни економічних суб'єктів, ухиленням від сплати податків;
- по-третє, необхідністю подолання заборгованості з виплати заробітної плати;
- по-четверте, потребою збільшення частки державних інвестицій у фінансуванні розвитку галузей народного господарства;
- по-п'яте, відсутністю платіжної дисципліни, невиправданим наданням пільг, недотриманням вимог законодавства щодо цільового використання бюджетних коштів.

В Україні нормативно-правове поле фінансового контролю досі не врегу-

© Бречко О.В., 2002

льоване. У прийнятому 21.06.2001 року Бюджетному кодексі виділено основні завдання і визначено основних суб'єктів зовнішнього й внутрішнього фінансового контролю: Рахункову палату в частині використання коштів державного бюджету і Головне контрольно-ревізійне управління України.

До сьогодні залишається не прийнятим Закон України "Про фінансовий контроль в Україні", який повинен стати основним нормативно-правовим актом, що регламентуватиме систему відносин фінансового контролю. У проекті цього закону передбачено:

- створення цілісної системи спеціалізованого державного фінансового контролю, закріплення за Міністерством фінансів України статусу головного органу фінансового контролю у системі виконавчої влади;

- визначення об'єктів, суб'єктів фінансового контролю, фінансового правопорушення, методологічного та методичного фінансового забезпечення;

- усунення дублювання у системі органів державного контролю шляхом чіткого розмежування функцій органів управління та суб'єктів фінансового контролю;

- врегулювання контролю у тих сферах фінансової діяльності, які не охоплені або не повністю охоплені системою фінансового контролю (сфера діяльності вищих органів державної влади, система місцевого самоврядування, сфера діяльності органів внутрішнього відомчого контролю, комунального фінансового контролю, незалежного фінансового контролю);

- створення системи спеціального державного фінансового контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування у фінансовій сфері, що, зокрема, передбачає створення регіональних контрольних органів, які не матимуть вертикального підпорядкування і керівники яких призначатимуться Президентом України за поданням прем'єр-міністра України.

Ухвалення зазначеного законопроекту завершило б створення правових основ функціонування цілісної системи фінансового контролю в Україні, сприяло б загалом зміцненню державної влади, місцевого самоврядування і стабільності фінансової системи, становленню ефективної системи державного контролю.

Перспектива удосконалення комплексності контролю залежить від його якості на всіх етапах і своєчасності адекватного реагування фінансових органів, головних розпорядників кредитів та органів влади на результати контролю, тобто на виявлені факти нецільового і неефективного використання бюджетних коштів, шляхом ужиття заходів для відшкодування незаконних витрат, регулювання обсягів фінансування, приведення їх у відповідність із нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетний процес.

Водночас для можливості здійснення подальшого контролю всіх напрямів витрат бюджетних коштів (від витрат на утримання установ і організа-

цій до витрат на соціально важливі цілі) вкрай необхідне встановлення систематичного обміну інформацією між усіма фінансовими і контролюючими органами, які забезпечують виконання бюджету. Тобто необхідна єдина інформаційна база.

Перспективною при удосконаленні контрольних функцій у бюджетній сфері є робота щодо проведення аналізу ефективності використання бюджетних коштів як окремими суб'єктами господарювання, так і галузями народногосподарського комплексу з питань виявлення основних чинників, що призводять до неефективного використання фінансових ресурсів регіону.

Для того, щоб система фінансового контролю була достатньо дієвою, її треба удосконалювати до рівня розвинутих країн світу. Зауважимо, що робота має йти не лише у напрямку зміцнення контролю за виконанням дохідної частини і оптимізації витратної частини бюджету області, що є одним із пріоритетних напрямів фінансового контролю на мезорівні, а й щодо створення адекватної сучасним умовам інформаційно-комунікативної інфраструктури, кадрового забезпечення, системи нормативно-правового забезпечення удосконалення фінансового контролю.

Одним із напрямів підняття ефективності фінансового контролю як на державному, так і на регіональному рівнях є запровадження системи контролінгу. Контролінг — це управлінська концепція, що підтримує процеси прийняття рішень і управління за допомогою цілеспрямованого забезпечення інформацією з метою досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності. Сфера завдань контролінгу включає планування, контроль, оперативне керівництво, інформаційне забезпечення процесу управління.

Контролінг, на відміну від контролю, який орієнтований у минуле і спрямований на виявлення зловживань, прорахунків, помилок та встановлення відповідальності, орієнтований у майбутнє. Практика функціонування розвинутих країн світу свідчить про те, що цій управлінській філософії відводиться значне місце практично у всіх сферах господарської діяльності, на державному рівні створюються окремі інституційні одиниці, які займаються різними видами контролінгу (ресурсним контролінгом, інвестиційним контролінгом, контролінгом управління портфелем цінних паперів, контролінгом якості тощо).

Завдання контролінгу у сфері формування та використання фінансових ресурсів, на нашу думку, доцільно звести до:

- визначення інформаційної потреби відповідних інституційних одиниць;
- удосконалення аналітичних засад фінансової політики;
- координації процесу планування, прогнозування, контролю;
- порівняння планових і фактичних показників;
- визначення альтернатив прийняття управлінських рішень.

Основними функціями контролінгу у сфері формування і використання фінансових ресурсів регіону повинні бути:

1) сервісна функція, яка зводиться до надання необхідної інформації про створення і використання фінансових ресурсів регіону за допомогою системи планування, нормування, обліку та контролю. Інформація має містити задані планові (нормативні) і фактичні дані;

2) функція прийняття рішень, яка відпрацьовує логіку і послідовність прийняття управлінських рішень і координацію їх виконання;

3) керівна функція, яка передбачає прийняття оперативних і стратегічних рішень у сфері формування та використання фінансових ресурсів регіону;

4) координація цілей, яка зводиться до координації цільових витрат під час використання фінансових ресурсів згідно з визначеними пріоритетами, програмами;

5) внутрішній контроль ефективності, який має на меті перевірку оптимальності управління і використання фінансових ресурсів, попередження витрат, можливості виконання програм соціально-економічного розвитку регіону, проведення різних заходів із мінімальними витратами й максимальним ефектом.

Запровадження системи контролінгу має супроводжуватися створенням відповідної регіональної інфраструктури контролінгу, функціонування якої забезпечить створення стратегічних орієнтирів у сфері формування і використання фінансових ресурсів регіону. При цьому місцеві органи влади зможуть раціонально планувати й розподіляти ресурси на місцевому рівні, гнучко використовувати кошти на соціально-економічний розвиток регіону, зіставляти надходження і витрати з результатами управлінської діяльності, підвищувати рівень власної ініціативи фахових підрозділів при отриманні фінансових надходжень за результатами господарської діяльності. Крім того, така структура зможе надавати консультації й іншим господарським інститутам, що дасть змогу попереджувати можливі помилки у сфері використання фінансових ресурсів. Для того, щоб розв'язати фінансові проблеми створення такого інституційного підрозділу, доцільно створити регіональний фонд розвитку фінансового контролю, до якого надходитимуть певні відсотки від сум виявлених збитків, добровільні внески юридичних осіб.

Запропонована нами модель фінансового контролінгу графічно може бути зображена за допомогою схеми, де подано основні складові фінансового контролінгу на регіональному рівні: аналітичний (інформаційний), плановий, регулюючий, контролюючий блоки.

Запровадження системи фінансового контролінгу допоможе підняти на якісно новий рівень процес управління формуванням і використанням фінансових ресурсів регіону.

Схема моделі фінансового контролінгу

